మొయిలు

ఆవతల పెద్దమనిషి నామీద ఆపేక్షగానే పలుకరించాడు: నేనూ, చాల మర్యాదగానే సమాధానం చెప్పాను: కాని, వినీ వినడం తోనే, కొంప ముంచేంతకోపం రిమ్మ ఎత్తుకు వచ్చింది ఆయనకు: 'నీకింత తలపొగరా' అన్నంత కొరకొరగా చూశాడు: తిట్టబోయేంత ధూకుడులో దౌడలు ఆడించాడు: కాని, ఏమనుకున్నాడో ఏమో,- అనబోయే వన్నీ దిగమ్రింగుకుని,- కాల్చేట్టూ-

'ఏంభాషరా అది ?'- అని మటుకు అని ఊరుకున్నాడు:

నేను, తెల్లమొగం వేసినట్టు- 'ఏం !' అనేది తడబడుతూ ఉచ్చరించి—'తెలుగే,- మన తెలుగే !' అన్నాను:-

ఆ సౌమ్యుడు తిక్క- అదమాయించుకుంటూ 'ఆలాగేం !-' అంటూ మెడబెణికేంత రివ్వున రుంజుకుని, నా మొగం

చూడటానికి తనకు వేసే అసహ్యాం యావత్తూ అడుగులు తాటించడంలో తాహతు మేరకు ప్రదర్శిస్తూ,– కళ్ళముందు నుంచీ,– ఏతావతా కథలోంచీ నిష్క్రమించాడు–

పోతే పోయినాడు! మన కేం విచారంలేదు! ఆ పెద్ద మనిషికి యీ కథతో యిక ఏమీ ప్రమేయంలేదు–

కాగా, – అసలు సంగతి ఏమిటంటే – అతడు నన్ను, అడిగిందేమిటి, – నేను చెప్పిందేమిటి, – అందులో ఏమన్నా పొల్లుందా, – ఏమన్నా తూలానా? – సంగతేమిటో చివరకు తేలుతుంది,–

వెనుకటికి ఒకసారి మనవాడికి ఒకడికి యిల్లాంటి చిక్కే వచ్చింది, – అది అనవసరంగా లాభించింది:

మనమూ ఆ నోమేపడితే, మన చేతి రాయికూడా, ఎవ్వడన్నా తగిలితే, – అలాగే నాలుగురాళ్లు రాలక పోవు కదా, – అని మానవసహజమైన ఆశ! – అలా అనుకునే,– అనే, ఇంతకుముందు, ఆ గృహస్థుతో పేచీ తెచ్చుకుంది:

మనవాడన్నానే, – వాడికీ, ఎత్తుగడ యిలాగే ప్రారంభం అయింది:

తలవంచుకుని, తన మానాన, తన త్రోవను తాను పోతున్నాడు: అదే తరుణానికి,– ఆ పక్క డాబాలోంచి, ఆవిడ, చేటలో కూరచెక్కులు వీధిలో పారవేయడానికి అరుగుమీదికి వచ్చింది: వీడినిచూసి,– పాపం, మర్యాదగానే, ఆపేక్షగానే పలుకరించింది: వీడూ అలాగే జవాబు చెప్పాడు:

పినీ వినడంతోనే, ఆవిడమటుకు ఎంగిలి విస్తరి మీదకు కొట్టుకువచ్చినట్టు ఎగిరి వెనుకకు ఒక్కగంతువేసి, తలుపు పగిలేటట్టు విసిరికొట్టింది :

ఈవిడ ఈ అఘాయిత్యమేమిటో, వీడికి అర్థంకాలేదు : తాను ఏమన్నాడని ? అన్నదాంట్లో తప్పు ఏమన్నా ఉందా!– ప్చ ?– ఏమిటో అర్థంకాలేదు :

ఆలోచించి చూసి, ఒక్కటే అనుకున్నాడు : ఈ బెడద కంతకూ మూలకారణం వీరేశలింగం పంతులుగారు బ్రతికి ఉండకపోవడం !–

—వయోధర్మాన్ని పట్టిచూసినా, మాంచి ఉమ్మసం మీద ఉంది : అందరు అమ్మలక్కలు లాగానే మూడు పువ్వులూ ఆరు కాయలుగా కాపురం చేస్తూండవలసిన ఈడు :

ఆ ముద్దూ ముచ్చటా ఏమీ కొనసాగకుండా, ఆ చిన్న దాని బ్రతుకు అలా అయిపోవడం – అయిపోయినదానికి వగ పేమిటికని, గుండె రాయిచేసుకుని, ఆ చిన్నదాని గొంతుక్కు మరో మూడు ముళ్లు వేయించే దక్షుడు అంటూ లేకపోవడం– ఏతావతా ఆ జీవితం అలా నిష్ఫచ్చరమైపోయి, వంటయింటి పాలైపోవడం – ఆవిడ అకారణంగా ఛర్రుమన్నదంటే, మన వాడికి ఆశ్చర్యం వేయలేదు. పాప మనిపించింది. ఆ బ్రతుకు మీద జాలేసింది :

వెనుకటికి, మహర్షులకు కరవొచ్చేంత కోపం ఉండే దంటే – ఇదే కారణం అయివుంటుంది : ఇదే అంటే – ఆ ఇనుపకచ్చడాలే !–

—మేము యిద్దరమూ వాడిగదిలో కూచుని, యీ విషయమే అనుకుంటున్నాము: ఇంతలోకే ఆయన చక్కా వచ్చాడు:

ఆయన అంటే – ఓ పెద్దమనిషి – కులగోత్రాలు ఎన్న వలసిన అగత్యంలేదు – సజ్జనైన సదా కోటిలింగాల్లో – ఇదో అంకె !–

ఎందుకు వచ్చాడు ? – వీడితో పోట్లాడడానికి – అది, స్పష్టంగా కనిపిస్తూనేవుంది, – ఆ రావడంలో, ఆ కూచోడంలో, – ఆ దూకుడంతా ?–

పోట్లాట దేనికి?–వాళ్ళిద్దరూ ఏదో మాట్లాడుకున్నారు: ఎవర్నిగురించో తెలిసింది కాని, అసలు కిటుకేమిటో అంతు చిక్కలేదు.

'నీ వలా అనడం మర్యాదా ?' అన్నాడు ఆ పెద్దమనిషి: ఆవిడను ఏదో వీడు అన్నాడని, – వెనకేసుకువచ్చాడు:

మనవాడు– జవాబు చెప్పేముందు, తొణక్కుండా కొంచెం నిదానంగా ఆలోచించాడు:

'ఆవిడను నేను ఏదో అంటే, – మీకు కోపం రావడానికి కారణం – ?–' అని పాఠంచెప్పినట్టు పరకాయించి అడిగాడు: ఆ నోట, తడుముడే తప్ప, సమాధానం వెంటనే పెగిలింది కాదు:

'ఏమిటి ఈ సంబంధం!' అని తనలో తాను అనుకున్నాడు వీడు:

వచ్చిన పెద్దమనిషి గట్టి యిరకాటంలో పడ్డట్టుంది వైఖరి: నా వంక చూసి, ఆ చూపే వీడివంక చూసి,- 'నీతో అయిదు నిమిషాలు ఒంటరిగా మాట్లాడుదామని వచ్చాను'- అని నసిగాడు:

వీడు- 'ఓ!' అన్నట్టు మొగం కోలచేసి,- 'రాగానే ఆ మాట చెప్పకపోయినారా- సరే ఒంటరిగా అంటే ఒక్కటే చిక్కు- ఉనికీ మనికీ ఉన్నది ఒక్కటే గది,- మనం బయటి కన్నా పోవాలి-, వచ్చిన స్నేహితుణ్ణయినా ఇక్కడనుంచి తరిమివేయాలి-'

'మీరు కూచోండి- నేను మళ్ళీ వస్తాను' అని లేవ బోయినాను: వీడు నన్ను కూలేశాడు.

'అలా కాదులే-ఎందుకైనా మంచిది- రోడ్డుఎక్కితే,- ఉభయులం నిర్మొగమాటంగా మాట్లాడుకోవచ్చును: నీవు కూడా!' అంటూ యిద్దరూ కలిసి వెళ్ళిపోయినారు-

నాకు ఇందాకటినుంచీ ఒక్క ముక్క అర్థంకాలేదు; వీళ్ళిద్దరిమధ్యా ఏమిటో పేచీ,- ఎందుకొచ్చిందో ? వీడు సాధారణంగా ఓ జోలికీ శొంఠికీ అనవసరంగా పోడు: కావాలని చెయి చేసుకుంటే తాతలు దిగివచ్చినా బెసగడు. అసలు ఏమిటి సంగతి ?-

ఇంతలోకే వీడూ తిరిగి వచ్చేశాడు: పట్టపగ్గాలు లేనంత సంబరంతో వచ్చాడు: గదిఅంతా కలయదిరుగుతూ మౌనంగా వెక్కి వెక్కి నవ్వుకుంటున్నాడు.

నా మొగమంతా ప్రశ్నల్లే చేసుకు కుర్చున్నాను! ఒకటి రెండుసార్లు నా వంక మిడిమిడిగా చూశాడు. కొంచెం బిగ్గిరిగా నవ్వుకున్నాడు.

'లే– కాఫీ తాగుదాం!–'

నోరెత్తకుండా వాడివెంట నడిచి వెళ్ళాను– ప్రశ్నను మింగేసుకుంటూ.

ఇంకో అరగంటకు– అసలు సంగతేమిటో చెప్పాడు–

ఓ వెయ్యి రూపాయలు లంచం యిచ్చి,– వీడి నోరు కట్టేసి వెళ్ళాడు ఆ పెద్దమనిషి–

ఎందుకూ?–

అందుకే – ఆసంగతి వీడికి తెలిసినందుకే!–

–ఆవిడ కడుపుతూంది,– కన్నది! అంతా గుప్ చుప్‌గా జరిగింది! అది ఎలాగో వీడికి తెలిసింది'–

'నీకు ఎలా తెలిసిందిరా! సప్తప్రాకారాల లోపల సంఘటన : పైగా ఆరుమాసాలనుంచీ నీవు ఊళ్లో లేకనే పోతివి: మాకు ఒక్కళ్లకూ తెలియదే,– ఎక్కడా పొక్కందే!–'

'ఒరేయ్! ఆ ప్రశ్నలన్నీ ఆ పెద్దమనిషి అడగవలసింది:– నీ కెందుకురా?–'

–'పోనీ ఎలా తెలిసిందో చెప్పరా బాబూ– ఏమన్నా అంజన ప్రభావమా?–'

–'అంతేననుకో: రవి కంటపడని సంగతులు,– కవి కంటపడతాయ్ అన్న ముసలివాళ్లు వెర్రివాళ్లా?' నాకు

తెలుసునని వాళ్లకు నమ్మకం. నేను కాదంటే ఏం లాభం: ఆ నాలుగురాళ్ళూ దక్కకుండా పోవడమేగా !–'

'నీ వనేదేమో నాకు అర్థం కావడంలేదు–'

ఆయన వచ్చి కదలేసేదాకా నాకూ అర్థంకాలేదు: ఆ మానవుడి తత్తరపాటులో నాకు చూచాయగా కీలకం అందింది: వర్తిబుకాయింపుమీద నెట్టుకువచ్చాను: పాచిక రంచన్‌గా పారింది–'

'అంటే–?– ఇంతకూ నీవు ఆవిడను ఏమన్నావ్ ?–'

—'ఏ సుమూర్తాన అన్నానో, – ఆ ఒక్క ముక్కా అక్షర లక్షలంత పనిచేసింది: బిడ్డకన్న విశ్వాస్థ మొగం చూడటం అంతయోగ్యప్రదమని నాకు యిదివరకు తెలియదు సుమీ అబ్బీ !–'

—'ఇంకా సాగదీయక, ఆ ఒక్కముక్కా ఏమిటో చెపుదూ–'

'చెపుతూంటెనిగా' —

అవాళ నేను రైలుదిగి బండిలో వస్తున్నాను; ఈవిడ మేడ వసారాలో, నీరసంగా నిలుచుని ఉంది: ఆవిడ ఆరోగ్యంతో మనకు అంతప్రసక్తి లేదుకనుక నేను ఆ విషయం అప్పుడంత పరకాయించలేదు. ఆవిడమీద మనకు ఎలాటి ధ్యాస ఉండటం అలవాటు లేదాయెను – అందుకని, అవాళ ఆవిడ కనబడ్డ సంగతే చప్పగా మరచిపోయినాను–'

'—ఉపోద్ఘాతం వేసేస్తున్నావు–'

'కొంచెం ఓపికపట్టు – అసలుకాండకు యిదే ఆయువుపట్టు–'

'అవాళటికి – మళ్లీ – యివాళ కనిపించింది – పలుకరించింది – అందులో తప్పేంలేదు – ఎబ్బెరికమూ లేదు – 'ఏమయ్యా ఎప్పుడు రావడం–' అంది : నేనూ సజావుగానే సమాధానం చెప్పాను – చెప్పాననే అనుకున్నాను–

'నేను కానిమాట ఏం అనలేదు సుమీ – 'మీరు కన్నప్పుడే నండీ !–' ఇంతే నా జవాబు : ఆవిడ, వినీ వినడంతోనే రగిలిపోయి, – తలుపు ధణాయించింది కదా !–

'నేను, అనాలని అనలేదు. అనడంలో, ఎలాటి చెడు ఉద్దేశమూ లేదు – కాని, ఎందుకు అన్నానా ?– నా అవస్థ మనవిచేస్తాను.

'అంతకుముందు కొన్నిగంటలనుంచి కవిచౌడప్ప పద్యపాదం ఒకటి నన్ను పట్టుకు గుక్కతిప్పుకోకుండా వేధిస్తూంది– ఇదోయ్ – 'కన్నపుడు–' ఈ పద్యం నీకూ వచ్చుకాదూ ?–

'ఆవిడ నన్ను పలుకరించడంతోనే జవాబుక్రింద ఆముక్క తోసుకువచ్చింది : నేనైతే ఆవంక చూశాను కాని, నన్ను యీావిడ చూసివుంటుందా లేదా అనే ఆలోచనన్నా రాలేదు–ఉన్నమాట అలాగ్గా అనేశాను : ఆమాటకు నానాఅర్థాలు ఉండటంతో, కథ యిలా సాగింది–

'చీకటిలో చేసిన తప్పుడుపని– పైగా, తాత్కాలికంగా కళ్లు మూసుకుపోయి కూడా చేసిందేమో, నేను అలా అన

డంతోటే,— నేను పసికట్టానని గంగవెర్రు లెత్తిపోయింది— ఆవిడ కష్టానికీ సుఖానికీ అక్కరకు వచ్చింది, ఆ పెద్దమనిషే: ఉభయులూ కూడబలుక్కున్నట్టున్నారు: ఎలాగైనా నా నోరు కట్టివేయాలని వచ్చాడు—

'ఆయన చెప్పిందంతా విన్నాను— వినగా వినగా నాకే జాలేసింది, ఆ ఆదుర్దాచూసి,— పట్టుకు తన్నా లనిపించింది— అసహ్యం వేసింది—

'నిజం చెప్పాను—కాని, ఆయన నమ్మలేదు: మొర్రో నాకేం తెలియదు,— మీా రే గంగలో కలిస్తే నాకేం— అని నేను అన్నకొద్దీ— నేను ఖచ్చితంగా అబద్ధం ఆడుతున్నాననీ,— నాకు అంతా తెలుసుననీ, ఆయన మొరాయించాడు: ఎలాగైనా పరువు నిలపమని ప్రాథేయపడ్డాడు— అలాటి క్లిష్టపరిస్థితిలో — ఎదటి ఆసామీాకన్న ఇనుమిక్కిలిగా, నేను ఇరకాటంలో పడ్డాను— కాదనలేకపోయినాను — ఇందులో నా దోషం అణుమాత్రమైనా ఉందంటావా?—'

—నేను, అంతా విని, ఏమంటానో అని, నావంక పరకాయించి చూస్తున్నాడు, వీడు: అనడానికి ఏండుందీ?— మనసు ఉండబట్టలేక ఆ వయసులో ఆవిడ అలా చాటుగా మాటుగా ఓమాటో అరమాటో సుఖపడ్డది—అంతకు ఇనుమిక్కిలిగాభరా, గంద్రగోళం పడ్డది— అది,— చివరకు ఇలా వీడికి యోగించింది! ఇందులో నేను అనేందుకు ఏముందీ?—

నేను, నా ఆలోచనతో మౌనంగా ఉండటం చూసి,— వీడు అందుకున్నాడు—

ఇన్నాళ్లకు తెలిసివచ్చిందిరా అబ్బీ ! గ్రాంధికభాషలో ఏదో మోగం ఉండబట్టే- వెనుకటి కొమ్ములు తిరిగిన కవ్రులందరూ, దీన్ని పట్టుకు పాకులాడారు : వాళ్లకూ తప్పకుండా లాభించే ఉంటుంది-'

'ఒరేయి, నీవనేదాంట్లో సబబులేదు-'

'ఉంది,- నేను అనే దేమిటో నీకు, విపులంగా అర్థం కాలేదు. వ్యావహారికభాష అయితే ఎంతసేపూ ముక్కుకు సూటిగా పోవడమేనాయను : అందులో మట్టుకు ఒక్కటే అర్థంకాని, ఇన్ని తికమకలు లేవుకదా !- నాకు ఏం తోస్తూన్నదంటే,- చూడగా చూడగా,- మనం అనుకున్న అర్థం ఒకటి,- అవతలవాడికి అయే అర్థం ఒకటి- అలా అయినప్పుడే ఎన్నటైనా ఫలంపాటు !- ఒక గ్రాంధికభాషకే, ఆ సత్తా ఉన్నదని,- రుజువైందికద !- ఇకనుంచీ,- ఈక్షణాన్నుంచీ మనం గొడ్డు గ్రాంధికులం !-'

'సరేలేరా,- వాళ్ళను ఇంతటితో వదిలినట్టేనా?-'

'ఆవిడకడుపు చల్లగా,- నేను వదిలినా వాళ్లు నన్ను వదులుతారా ?- అభ్యాసం కూసువిద్య కాదుటోయ్- ఇన్నాళ్లకు దోవలోకి వచ్చినతరువాత,- మళ్లీ ఆ ఇల్లాలు మడి గట్టుకు కూచుంటుందంటావా ?- ఆవిడకు ఏం అగత్యం!- ఇలాగే దైవం చల్లగా చూస్తే- ఏ పేటా, ఆవిడ ఎంగిలి పడనూ వచ్చు- పాతికో పరకో పెట్టి,- పరువు ఏక్‌సాల్‌గా కొనుక్కోను వచ్చు !- మనకు, కొన్ని ఏళ్ళదాక ఈ వార్షికాలు తప్పవేమో అనిపిస్తుంది !'

'ఇది పరువే నంటావా ?- ఈ సంపాదన !'

-'ఇది కేవలం భాషకు సంబంధించిన విషయం- ఇందులో మంచి చెడ్డలు నిర్ణయించవలసింది ఏ సాహిత్యపరిషత్తో కాని,- మనం కాదు- మనకు కావలసిందల్లా యింతే- భాషను నమ్ముకున్నందుకు,- ఏదో రూపేణా పోషణ జరిగేట్టు- ఆ దేవి అనుగ్రహించింది- ఇక తర్కం చాలిద్దాం- ఈ డబ్బులు ఖర్చయేదాకా,- నాకు చేదోడుగా ఉండు!—'

*   *

ఈ తతంగం జరిగి ఇప్పటికి చాలరోజులైంది: డబ్బి ఏనాడో ఖర్చు అయిపోయింది- కథ పాతపడిపోయింది- కాని, ఆ ప్రయోగంమాత్రం మనసు అట్టడుగునే మానంలో పడిపోయిఉండాలి !-

ఆవాళ, నన్ను ఆయన పలుకరించి,- 'ఎప్పుడు రాక' అని అడగటం,- నేను ఉన్నట్టుండి,- 'మీరు కన్నప్పుడే!' అనడం, ఆయన ఆమాటకు మొగం కండలు చించుకోవడం- నేను ఉలిక్కిపడటం- ఈ రంధి కంతా అదీ కీలకం-

గ్రాంథిక ప్రయోగం చేసినందుకు,- అవతలమనిషి సౌమ్యుడు గనుక,- అంతటితో విడిచిపెట్టాడు - నా జాతక రీత్యా- అంతే యోగం అనుకోవాలి !-